

Laczó Zoltán Vince – Csík Csaba:

Itt járt Mátyás király

– musical-opera –

Szereplők:

Hunyadi Mátyás – tenor

Markal, a bolond – tenor

Podjebrád Katalin, Mátyás első felesége – szoprán

Borbála, Mátyás kedvese – alt

Beatrix, Mátyás második felesége – mezzoszoprán

Szilágyi Erzsébet, Mátyás anyja – mezzoszoprán

Beckensloer János egri püspök – basszbariton

Janus Pannonius pécsi püspök – bariton

Vitéz János esztergomi érsek – basszus

Szilágyi Mihály, Mátyás nagybátyja – tenor

Garai László nádor – bariton

Bíró, Borbála apja – bariton

Öreg paraszt – bariton

Kinizsi Pál hadvezér – basszbariton

Bakócz Tamás későbbi egri püspök – tenor

Corvin János, Mátyás fia – alt

Bonfini olasz tudós – tenor

Galeotto Marzio olasz tudós – bariton

I. katona – tenor

II. katona – bariton

I. budai úr, II. budai úr, Szolgáló, Kapuőrök, Nemesek, Jobbágyok, Papok, Udvari nép (Kórus)

1. Prológus

Egy székesegyházban Vitéz János püspök gyászmisét celebrál V. Lászlóért. Körbeveszik a gyászoló nemesek, országnagyok és a nép.

Vitéz, Nemesek, Kar.

Kar: Lux aeterna luceat ei Domine.
Cum sanctis tuis in aeternam.
Ei in aeternam, quia pius es.

Vitéz: Szomorú gyásznapi! Szólni sem tudunk.
Prága földjén meghalt fölszentelt urunk.

Kar: Dona ei Domine
Dona ei requiem aeternam.

Vitéz: Odavan Ötödik László,
Szívünkbe nyílként hatol e hír.
Lobog a fekete zászló;
Zokog e szép haza,
Komor a sír.
Ki véd meg minket ezután?
Ki tart udvart Budán?
Ki fordít majd az ország sorsán?
Ki lesz majd gyámolítónk ezután?

Magyarul szól-e velünk?
Megzabolázza-e pártos szívünk?
Ki mondja meg nekünk?

Kar: *(közben)*
Et lux perpetua, et lux perpetua,
Et lux perpetua, luceat ei.

Et lux perpetua, et lux perpetua,
Et lux perpetua, luceat ei.

Et lux perpetua, et lux perpetua,
Et lux perpetua, luceat ei.

Nemesek: *(közben)*
Boldogasszony
Könyörögj érettünk!
Boldogasszony
Könyörögj érettünk!
Könyörögj érettünk!

Vitéz: Vigaszt szomjaz a lelkünk,
Az ország válaszóhoz ért.

Ugye új urunk elhordja terhünk,
S mire vártunk rég, megadja tán az ég?!

2. Szegedi egyezmény

Vitéz püspök és a nép távozik, a színpad egy része a szegedi vár termévé változik, itt az országnagyot, az ország sorsáról döntenek.

Szilágyi Mihály, Garai László, Szilágyi Erzsébet, Beckensloer János.

- Garai: Országunk gondja most nádorként rám szakadt.
Imádkozom, hogy meg ne rogyjak ekkora súly alatt.
Uralkodónk mennybe szállt, úgy fáj ez a veszteség!
De könnyet ejteni nincs időm; mást rótt rám az ég!
Arról kell döntenem, hogy ki legyen, aki a trónra lép.
Ki lenne méltó erre, és: elfogadja-e a nép?
Nem könnyű feladat ez, én mégis vállalom,
A szent koronára esküszöm, hogy betöltöm hivatalom.
- Szilágyi: Milyen elvetemültség, nádor úr, hogy a szent koronára esküszik!
Csak állt, amikor jöttek érte és tétlenül nézte, hogy elviszik!
Mintha nem tudnánk, hogy Garai úr a szíve mélyén mit is akar!
Maga lép trónra, ha hagyjuk ezt, de sose lehet ennyire buta a magyar!
Mit tett valaha a nádor úr, amire kicsit is büszke lehet?!
Hunyadi László vére ma is vádként lebeg a feje felett!
- Erzsébet: Nincs a földön másképp igazság, csak ha Garai úr meglakol!
Hunyadi Mátyás trónra lép és „lesz egy pásztor, egy akol”!
- Garai: Ha nyomná bűn a lelkemet, most sírnék mint a zápor,
De tetteimért csak hála jár az országtól!
Azt hittem, szeret a nép, és mit kell hallanom!
Ha ez a Mátyás megjelenik, ki kell irtanom!
- Erzsébet: Maga csak ne irtsa tovább a fiaimat!
Nem folyt elég nemesi vér?
Isten az égben, ne hagyd ma ezt!
Egy anyai szív epedve kér!
Amikor bajban a hon,
És valakinek a népet kellene megóvnia,
Marakodnak csak a koncon napestig!
Ocsmány dolog ez a politika!
- Beckensloer: Kérem, hallgassanak meg! Minek ez a parttalan kivagyiság?
Szilágyi úr! Garai úr! Együtt önöké lehet a világ!
Ez a Mátyás ifjú még, nincs vele gond, csacsi gyerek.
Azt teszi majd, mit kell. Ugye tudják, hiszen okos emberek.
Minek a sok rút vádaskodás? Jöjjön hát Mátyás,
Ha a nádor urat semmi régi ügyért nem éri bántódás!
- Garai: Részemről mehet az ügy, mert jó ember vagyok.
De ugye nincs harag, ha feltételt szabok?
Nádorként támogatom, vegye hát áldásomat,
Ha ez a Matyi gyerek nőül veszi Anna lányomat.
- Szilágyi: Miért ne egyeznénk bele, nádor úr? Legyen a lánya Mátyás neje.
Hátha jó lesz ez a frigy arra, hogy végre békét szerezzünk vele.

Ám a kormányzó majd én leszek, amig öt év el nem telik.
Az ifjú Mátyás gyámjaként vigyázok a rendre, ha megengedik!

Szilágyiak: Mert az országnak az a férfi kell, ki sose fél, sosem alkuszik.
Aki a szent koronát is visszaszerzi, s elúzi a törököt a Boszporuszig.

Sz.-ak, B. J: A nemzet boldogan osztozik ezen a nagyszerű diadalon.
Mikor a szultán térdre hull...

Sz. M., B. J.: Miénk lesz a legnyugatibb birodalom! Sz. E.: Ez a leghőbb óhajom!

Erzsébet: Mátyás, ő az, kit óhajt most e bús haza!
Őt idézi, őt hívja Magyarország jajszava!
Felvirágozott ország, fényes nemzet lesz a hon!
Dicsőséget, gazdagságot Mátyás hoz e szép napon!

Együtt Beckensloer: Legyen a fejedelem Mátyás! Nincs vele gond, csacsi fiú.
Azt teszi majd, amit akar a honi nemesi kar, leszek a koronatanú!
Legyen a Hunyadié a trón, ám a miénk a hatalom!
Most születik, amire vár Buda sok ideje már: a nemesi birodalom!

Garai: Fátylat rá, hol a hiba! Alakuljon új liga!
Legyen a vejem ez a csacsi gyerek! Ilyen ez a politika.
Történnék meg ez a nász! Cseppet sem fájlalom.
Legyen a haza neve: Hunyadi és Garai birodalom!

Férfiak: Legyen a Hunyadié a trón,
És a miénk a hatalom!
Megszületik, amire vártunk:
A nemesi birodalom!

Erzsébet: Legyen hát Mátyásé a trón!
Illesse őt a hatalom!
Így lesz Magyarországból
Dicső birodalom!

3. A prágai börtön

*A függöny összemegy, mögötte átállás a budai várra. Előtte börtönkép: Mátyás prágai börtönébe menyasszonya, Podjebrád Katalin lép be.
Mátyás, Katalin.*

Katalin: Ébredj fel, Mátyás! Rabságod véget ért!
Küldöttség jött érted Budáról,
Felvirradt a nap, mit szívem úgy remélt!

Mátyás: Katalin, kedvesem! Fejtsd meg az álmomat!
Apám hollói jöttek, rám láncokat kötöttek,
Az égbe vontak, de szívem Prágában itt maradt.

Katalin: Ó, az álmok mind hazudnak. Tedd, amit meg kell tenned!
Tudod, hogy hűséggel szeretlek, árnyékként követlek.
Bármi vár ránk, holtig bízom benned.

Mátyás: Isten kezében az életünk.
Nem futhatunk el sorsunk elől!

Együtt: Jövők csodás titka vár Budán.
Ha egymás kezét fogjuk, míg a világ összedől,
Azt a percet is túléljük talán!

Katalin egyedül hagyja Mátyást a függöny előtt. A budai küldöttség tagjai körülállják.

4. Áldott földedre megtérek, hazám

Mátyás: Áldott földedre megtérek, hazám.
Fogadd jó szívvel árva fiadat!
Szolgálni jöttem, és ha az Úr enged,
Megvédem a méltót, az igazat.

Elszáradt Árpádnak dús lombú fája.
Mivé lett Szent István virágzó hazája!
Mit ér a nemzet, ha nincs koronája?
Boldogasszony Anyánk hogy vigyázzon rája?

Szolgálni jöttem, ha engedsz, ó, hazám!
Művelni, gyomlálni szent földedet.
Esdeni Istenhez minden éjszakán,
Bocsássa meg összes bűnödöt!

Érett mezőkön aratni jöttem.
Jut kenyér annak, ki kévét gyűjt mögöttem.
Tűzre a konkolyt! Malomba a magot!
Bőven ad lisztet is, aki kalászt adott!

Tudom milyen állni zord pallos árnyában.
Láttam özvegy anyát zokogni gyászában.
Rabláncra fűztek, külhonba elűztek,
Lelkemben vérbosszú mégsem fogan.

Dicsőség, békesség a Hunyadi-háznak!
Megsebzett törzsén majd új hajtás fakad.
Mialatt a büszke századok sorjáznak,
Hunyadi Jánosnak magva nem szakad.

Leszek majd nemzetem felkent királya,
Lesz, kiről regéljen hálás népem szája.
Dicsőség, gazdagság száll a palotára:
Boldogasszony Anyánk gondot visel rája.

Mátyás és a küldöttek mögött szétmegy a függöny, és láthatóvá válik a királyi udvar, mely Mátyást fogadja. Katalin a nemeskisasszonyok között áll.

5. Inthronisatio

A budai vár trónterme Janus Pannonius, Szilágyi, Garai, Beckensloer, Nemesek, Kar.

Kar: Boldog ünnep virradt végre ránk, ily szép nap nem volt rég!
Újra van jó urunk és pásztorunk, tartsa meg őt soká az ég!

Nemesek: A trónra őt negyvenezer nemes szólitotta el a Duna jegén.
Hát vezesse bölcsen népünket! Fény legyen hazánk egén!

Kar: Hála néked, mennyei jó Atyánk, hogy hozzánk hű voltál.
Ím támaszul küldted Mátyást nekünk, kire szívünk régen vár.

Janus: Mióta Árpádnak magva szakadt, várunk az idegen urak alatt.
Külhoni érdek és külföldi név. Ne legyen több ilyen százötven év!

Kar: Áldd meg országunkat Istenünk, és kegyelmed áraszd ránk!
Adj arra nekünk egy új esélyt, hadd legyen boldogabb hazánk!

A bárók körülveszik Mátyást.

Szilágyi: Úgy kell élned, hogy méltón őrizd
Atyád és bátyád emlékét!
Pár évig gyámként vigyázom lépted,
Míg önállóan nem tudsz cselekedni még.

Garai: Figyelj rám, Mátyás! Karod még gyenge.
Egy sokat tapasztalt nádorra szükséged lehet.
Számíthatsz rám mostantól kezdve,
Hiszen a lányomat úgyis nemsokára feleségül veszed.

Beckensloer: Egy ifjú mellett mindig elkél
Egy bölcs tanácsadó.
Segítek, ha bajban lennél,
Tudom, hogy neked mi lesz a jó.

Garai: Majd én tudom, hogy neked mi lenne jó!

G., Sz., B.: Hallgass ránk öcskös, és repül a hajó!

A bárók Mátyást a trónra ültetik.

6. Róka fogta csuka, csuka fogta róka

*Két kapuőr kíséretében Markal lép Mátyás trónusa elé egy zsákkal a kezében.
Markal, Szilágyi, Beckensloer, Garai, Mátyás, kapuőrök, nép.*

Markal: Aki a trónon ül, az-e a ház ura?
Nehezen ismerem rá a kis Hunyadira.
Ideje van-e ma még? Fogad-e követeket?
Hogyan adhatok át neki üzenetet?

Szilágyi: Íme itt ül a trónon, akit keresel.
Mi olyan fontos, hogy csak neki mondhatod el?

Markal: Ó, nem titok. Semmi lényeges.
Beckensloer: Lépj a trón elé, csak nehogy orra ess!

Markal közelebb megy a trónhoz.

Markal: Minek untatnám az urakat?

Garai: Beszélj, de tüstént, vagy visz az őrség és a deresre huzat!

Markal: Hol volt, hol nem, a csuka a vízben pihent,
A róka a tóra halászni ment.
„Könnyű a préda” – mondja, míg lecsap,
Ám a csuka sem hagyja magát, s rögvest visszaharap.
Róka fogta csukám itt van, megmutatom, ha érdekel.
Egyik a másikat úgy megfogta, nem ereszti talán sohasem el!

Előveszi zsákjából a róka fogta csuka domborművét.

Az ajándék egyik felét Garai, a másik felét Szilágyi kezébe adja, akik megfogják, és csodálkozva szemlélik, hogy mi történik.

Mátyás: Csuda becses e kis csecsebecséd.
Ne légy szerény és mondd meg az árát, hadd rakatom le eléd!

Markal: Amit kérek én, csak egy csekélység:
Nekem száz botütés már épp elég.

Mátyás: Ilyen ostoba valaki hogy lehet?
Miért botütést kérsz jutalom helyett?

Markal: Itt a két kapuőr, aki hozzád idevezetett.
A jutalom fele-fele illeti kettejüket.

Kapuőrök: Ne sújts le ránk!

Mátyás: Nincs vétkeitek,
Csak azt kapjátok, amit kértetek!

Szilágyi int. Más örök elvezetik ezeket.

Együtt: A csuka meg a róka buta állat!

Markal: Neved ki őket jó uram, aztán vesd ki mindhármat!

Mátyás összekacsint Markallal, kiveszi a bárók kezéből a róka fogta csukát és a feléjük fordul.

Mátyás: Akkor hát köszönöm, báró urak, hogy óvnak, védenek!
Felnylottak szemeim immár, tudom, mit teszek.
Karom gyenge még, hát gyámom segítsen nekem!
Kormányzóként osztozzon velem a terheken!

Városainkban, falvainkban épp elég a gond,
És féltő, hogy a török had is országunkra ront.
A háborúhoz inkább kell az erős férfikar,
Álljon seregünk élére, s induljon hamar!

A nádor úrnak megköszönöm, hogy támogatott minket.
Ha módom lesz rá, meghálálom azt, amit eddig tett.
De személyére semmi, de semmi szükség nincs Budán.
Fogjon fegyvert, s induljon a kormányzó után!

A trónutódlás kérdésében jogos az aggodalom,
De menyasszonyomat magamnak kell kiválasztanom.

A kisasszonyok közül elővezeti Katalint.

Hadd mutatom be az uraknak Podjebrád Katalint!
Őt jegyeztem el Prágában, míg rab voltam odakint.

Megértem, ha sorsomat szívükön viselik,
De higgyék el, hogy megteszem majd, ami tőlem telik.
Felelősséggel tartozom az egész orszáért,
Képes vagyok hordozni, mit Isten reám mért!

Elbocsátja az udvart. Egyedül marad Markallal.

Na, te bölcs követ, gyere állj elém!
Találd el, hogy most mire gondolok én!

Markal: Uram azt hiszi, követet fogad,
Pedig csak egy varga ad neki tanácsokat.

Mátyás: Lám, te nem tiszteled sem Buda trónját, sem fejedelmedet!
Beste, szemtelen ember, mit érek neked?

Markal: Krisztust is eladták harminc ezüstér'.
Tán huszonkilencet Mátyás is megér!

Mátyás: Tetszel nekem. Mondd, mi a neved?

Markal: Nevezd Markalnak, ha így jó neked.

Mátyás: Légy a tanácsadóm! Jó, ha itt maradsz.

Markal: Majd ha bolond leszek! Még megcsapatsz!

Mátyás: Én is azt akarom, hogy bolondom legyél!
Többet érsz az összes őszes, fancsali nagyfejünél!
Uralkodó úgy lehet szabad,
hogyha megmondják neki az igazat!

Markal odalép Mátyáshoz, és letérdel előtte.

Markal: Ez egy csuda ravasz marasztalás!
Magasztalást ugye nem vársz tőlem, azt majd megteszi más!

Összemegy a függöny.

7. Garaiék lázadása

*A függöny elé lép a három lázadó.
Szilágyi, Beckensloer, Garai.*

Szilágyi: Micsoda skandalum! Uraim, hallottak már ilyet?

Beckensloer: Messzire ment!

Garai: Túl vad a taknyos!

Hárman: Ki kell irtanunk e gyereket!

Szilágyi: Nincs sok időnk! A trónra meg kell hívnunk Frigyet!

Garai: Kormányzó úr, menjen a törökre, én meg megyek Bécsbe egyenest!

Beckensloer: Ez jó választás!

Hárman: Menni fog!

Sz. M., G. L.: A császár majd a torkára lép!

Beckensloer: És véletlenül nála a korona is!
Hárman: Ne késlekedjünk! Összeállt a kép!

Kimennek. A függöny szétmegy.

8. A könyvtárban

Budavár könyvtára.

Mátyás, Janus Pannonius, később Markal.

(A dőlt betűs idézetek Janus Pannonius latin nyelvű verscímei)

Janus egy verset mutat Mátyásnak.

Janus: *Comprecatio deorum pro rege
Matthiae in Turcos bellum parante.*

Mátyás: Könyörögsz értem versedben az Istennek,
Hogy a török elleni hadjáratban mentsen meg.

Janus: *De stella aestivo meridie visa.*
Egészségben, győzelmesen térj onnan vissza.

Mátyás felel egy másik verset.

Mátyás: *De arbore nimium foecunda.*

Janus: Te is lehetsz még roskadozó gyümölcsfa.

Újabb verset emel fel.

Mátyás: *Se ipsum excusat, quod non praelia tractet.*
Mért nem hajtasz végre te is hőstettet?

Újabb verset emel fel.

Janus: *De amatore librorum veterum* miatt.

Mátyás: A könyvek szeretete meggyengíti kardodat.

Janus: Éppoly bölcsen kormányozd a népedet,
Ahogy immár a latin nyelvet műveled.
A művelt szellem felszabadultan fellegekig száll.
S a Múzsák dalára figyelve pihen el Isten lábainál.

Markal ront be.

Mátyás: Hová rohansz, komám? Nehogy összetörd magad!
Markal: Trónod törik szét, komám, ha a szó bennem marad.

Mátyás: A könyvtár szentelt csarnokába nem léphet bolond!
Markal: És akkor te hogy jöttél be?

Mátyás: Mi hírt hoztál, mondd!

Markal: A csuka meg a róka elengedte egymás állkapcsát.
Egy keselyűvel szövetkezve fenik a fogukat rád.
Épp erre terelnek egy vad csapat burkus kutyát...

Mátyás: Beszélj érthetőbben, különben százat csapatok rád!

Markal: Német csapatok tapodják földedet.

Garai nádor vezeti őket ellened.
Nemsokára már Győr váránál járhat a had,
Követelik, hogy trónodat Frigyesnek add!

Mátyás: Janus, bocsáss meg, mennem kell!

Janus: Megyek veled.

Markal: Én ifjú nőddel itt maradok, ha megengeded.

Mátyás: Rád bízom, de a fejeddel játszol, bolond!

Markal: Csak malmozunk majd a nejeddel. Ugye úgy nem lesz gond?

Mátyás letérdel és imára kulcsolja kezét.

Mátyás: Uram, bocsásd meg, hogy a kardomat emelem!

Janus: Krisztus Urunknál készen áll a kegyelem.

9. Katalin imája

A könyvtár előtt összezárul a függöny. A színpad előterében Katalin hálószobája imazsámollyal.

Katalin: Szent Szűz a mennyben! Ó, nézz le rám!
Nézd el, ha zokszóra nyitnám a szám!
Harc dúl a lelkemben és kétkedés;
A vágy egyre hajt, és a fény oly kevés!
Mondd, ég-e bennem a szent égi tűz?
Megtart-e engem, vagy vesztembe űz?
Vaj lesz a testem, ha Mátyás a kés,
De mire tanít, mibe taszít, hova visz ez az örökös ölelés?

Ha karjába vesz, máris eltölt a kéj.
Átjár a gyönyör, ahogy a bőrömhöz ér,
Lelkemben örvénylik izzón a vér,
De elepedek, amikor ez a perc véget ér.

Felelj hát, szentséges ég!
Ha születik ez a gyermek, tovább élhetek-e még?
Mi jó, ha letelik az idő?
Hova vezet a jövő?
Az, aki anya, lehet-e igazi nő?

Bár jönne Mátyás, széttép a vágy!
Nem lenne kriptám a bús nászi ág!
Oly terhes élnem, ha nincs itt velem!
Ha ölelem őt, az ad erőt, leteper ez a keserű szerelem!
Hozd haza őt, Szent Szűz, mert elemészt ez a tűz!

10. Hadi tábor

*Függöny szét. Mátyás tábora az urakkal. Kockáznak.
Mátyás, urak, katonák, Beckensloer.*

Mátyás: Fia zsold sincsen már. Ma a német majd vár.
Vessünk hát kockát, hogy múljék az idő!
Minek izgulnánk rajt'? Látjuk, jön-e majd.
Játsszunk, míg értünk nem jó!

Urak: Gurítsd el kockádat, aztán remélj!
Tán jót is hozhat rád ma ez a bolond éj!
Minek izgulsz, hisz a végzet keze biztosan utolér!
Rettegned a vak sorstól, mit ér?

Mátyás: Urak, elnyertem mind, ami pénzt látok kint.
Mégiscsak zsoldot kap minden katonánk!
Hamar osszátok szét! Nagy volt ma a tét,
De gondolt ránk jó Patrónánk!

Urak: Fizess és békélj meg! Elment a tét.
Átkoznod, gyűlölnöd, minek a szerencsét?
Hova futnál, ha a végzet keze már a zsebedig ér!
Korholnod a balsorsot, mit ér?

Katonák Beckensloert hurcolják be, és Mátyás elé dobják. Térdre esik.

Beckensloer: Kegyelmezz, hiszen a háború véget ért.
Irgalmazz, bocsáss meg szörnyű bűneimért!
Szilágyit elfogták, Bizáncba hurcolták,
Lefejezték őt a szultán színe előtt.
Garai nádort meg szélütés ölte meg.
Nincs már több ellenség, szétoszlott a sereg!
Így a galád ellenfél, Szép Frigyes is békét kér,
S a szent koronát most önként téteti rád.
Mindössze csak annyi feltételt szabna,
Miközben felséges fiává fogadna;
Nyolcvanezer aranypénz, csak ez, mit vár!
S ha magtalan halnál meg, trónod rászáll.

Mátyás: Jó hírt hoztál. Beckensloer, állj fel hát!

Aki engem szolgál, az a hon pártján áll.
Nagy Sándor sem hordott ily szent koronát.
Aki hűségben jár, sosem érheti kár;
Áldott lesz örökkön át!

Urak: Frigyesről hogy telhet ily dőreség!
Csak Mátyás győzhet, hisz oly fiatal még!
Katalin lesz az az asszony, aki megszüli a fiát!
Vele alapít dinasztiát!

<p>Urak: Fogadj csak Mátyásra, Nincs tévedés! Ő mindig győz majd, Mert pokoli szerencsés! Katalin lesz az a hitves, Aki megszüli a fiát! Rá alapít dinasztiát!</p>	<p>Mátyás: Magyarország! Érted ég szívem! Dicső jövőnket Végre felépíthetem! Induljunk hát! Hazahozatom a koronát; Mit hív népem várt!</p>
--	--

Függöny.

Mátyás a függöny előtt marad, közben hátul a színpad átváltozik a székesfehérvári koronázó helyé.

11. Pápai áldás

Belép Vitéz János a koronával.

Mátyás, Beckensloer, Vitéz, urak.

Vitéz: Laudetur Jesus Christus! Ki a fejedelme e honnak?
Hol az a daliás ifju hős, akit mától a mennyek is óvnak?

Mátyás: Íme hát, készen állok, Vitéz János érsek úr!
Esendő lélek, aki Isten előtt térdre hull.

Vitéz: Fogadd most Rómától a szent koronát!
Viseld, és uralkodj sok-sok éven át!
Legyen áldott papánk!
Ő üzeni, legyél te a kéz,
Aki a törököt elűzi majd!
Utadon kísértjen áldás,
Ha hadba mész.

12. Koronázás

Vitéz János, Mátyás, udvari nép, később Markal. Székesfehérvári koronázó templom.

Kar: Áldott légy, aki valaha e nagyszerű, dús üde földet e vitézi népnek adád!
Áldott légy, aki hazasegítetted újra a szent koronát!
Hallgasd meg a magyarok imáját: áldd meg az ifjú Mátyás királyt! Vivát!
Áldd meg Uristen az ifju királyt! Áldd meg Mátyást! Vivát! Vivát!

A kórustétel végére Vitéz János felkeni és megkoronázza Mátyást. Hirtelen váratlanul megérkezik Markal.

Markal: Uram, most légy erős! Szép feleséged vajúdni kezdett,
Idő előtt szült fiat neked, s úgy megszenvedett;
Nem bírta szíve, s fiad is véle meghalt.

Mátyás előreszédeleg, a koronázásra összegyűltek dermedten állnak.

Mátyás: Magasságos Isten az égben,
Egyik kezeddél miért adsz,
Ha a másik kezeddél elveszel?
Fényes jövőm fürdött a fényben,
De minden álmom, hiú reményem,
Kettős gyászom borítja fel.

Mit ér a hatalom? Mit ér az érdem?
Szívem temploma romokban áll!
Elhagytál, eldobtál, megöltél engem!
Országunk élén egy halott király!
Élet, halál, üres szavak!
Mit ér most mindez, szívem, ha megszakad?
Mit ér az erő, ha nem épít, nem gyógyít?
Elmémből elszállt minden gondolat.
Mért hagytál el?
Kormány nélküli hajóvá váltam.
Mért dobtál el?
Utánad mennék, ha bírná a lábam.
Mért szöktél meg?
Hol keresselek, merre találjak?
Mért loptál meg?
Elvittél minden reményt és vágyat!
Elloptad a közös jövőt!
Elloptad a ránk szabott időt!
Elloptad a szerelmes múltat!
Magaddal vitted örökre fiunkat.
Állhatatlan, csalfa, gaz!
Nincs kegyelem és nem maradt vigasz!
Nem hagytál reményt és nincs jövő.
Túl gyenge voltál, drága nő.
Magasságos Isten az égben,
Szeretet nélkül mit ér a rend?
Miért bünteted azt, aki vétlen?
Néma lelkemben ordít a csend.
Halotti leplel beborít, amíg élek.
Bárhová megyek, velem lesz mindig, mint örök kísértet.

Mátyás előbbre lép a függöny összezárul mögötte. Szellembalett temetőt idéző árnyjátékkal.

13. Mátyás álruhában

Függöny szét. Falu. Jobbágyok dolgoznak a Bíró birtokán.

Bíró, Jobbágyok, köztük Kinizsi, később Mátyás, Borbála, Markal, Öreg, Beckensloer és urak.

Jobbágyok: Nincs az égen, se földön, nincsen, ki rendesebb,
Nincs erényesebb, mint Bíró urunk!
Nincsen megértőbb, nincs nála jámborabb,
Könnye, mint a zápor, ha elpusztulunk.
Mindkét kezével áldja őt az ég!
Nyerjen viszonzást!

Asszonyok: Kapod a botot, ha szírod a robotot!

Jobbágyok: Éljen sokáig!
Érdemére nincs szavunk!
Nyerjen annyi bért, mint a szolgálatunk.

Mátyás közben belép szegényes köpenyben, és nézi a dolgozókat.

Bíró: Az a pisze csavargó mért lazszál, amíg a többi dolgozik?
Aki uradalmamon áthalad, utirobottal tartozik.
De ha fizetsz nekem egy aranyat, kiválthatod még magadat,
Ha van egyéb pár tetűnél e csupa ringy-rongy alatt.

Mátyás ledobja a szegényes köpenyt, hogy előtűnjön királyi ruhája.

Mátyás: Nesze, bíró! Fogd, itt a pénz! Nézd meg rajta az arcomat!
Oly nagy úr vagy, utirobotba vitted volna királyodat!
Várfogság vár mától rád, mert zsarnok voltál!

Kinizsi letérdel Mátyás előtt, és malomkövön nyújt vizeskancsót neki.

Kinizsi: Fogadd el, jó uram, megszemjartzál.
Később dús ebéd gazdámnál vár.
Egyéb jónk nincsen, jöjj hát el, kérlek!
Hú szolgád lesz mindig Kinizsi Pál.

Mátyás: Bódult két szemem mily óriást lát!
Ha megyünk a törökre, szükség lesz rád!
Erőddel szolgálj! Hűséggel harcolj!
Országunk vár minden hős katonát!

Borbála ér be a színre, és térdre borul Mátyás előtt.

Borbála: Kegyelmezz, hogyha van apámnak mentség!
Vitess el engemet helyette, felség!

Mátyás: Tán elengedem őt, mert szép lány kérte,
Ha három próbát megállasz érte!

(a malomköre mutatva) Látod-e hát e követ a földön?
Ezt nyúzd meg, de alaposan ám!

Borbála: Vedd vérét, ahogy illik, a könek,
Még azelőtt, hogy megnyúznám!

Mátyás: Elfeslett ez a szál köpenyemből.
Szójj ebből nekem ágytakarót!

Borbála: Itt ez a forgács! Faragj belőle
Szövőszéket, hozzá valót!

Mátyás: Sok korsóm lyukas odahaza nékem,
Foltozd meg, gyere velem oda el!

Borbála: Fordítsd ki, mire odaérünk,
Mindened, amidet foldani kell!

Mátyás: Megkegyelmezek édesapádnak,
De te gyere Budára fel!

Mátyás és Borbála hátrébb vonul, Markal belép, de kissé oldalt marad.

Markal: Kiégett mezőn is nő újra fű,
Kiszáradt tarlón is nő új kalász.
A ló is csak pikulás csikóshoz lesz hű,
És hol a bika bög, nincs vadász.
Viharban, ha mordul dördül az ég,
A pinty is retteg, hogy fény lesz-e még?
Lekushad fészke ölén, de új dalt kezd ő,
Épp, amikor a Nap visszajő.

Markal hátrahúzódik, Mátyás és Borbála előlép.

Mátyás: Sebzett szárnyú árva madár
Búsan ágról-ágra száll.
Tüskék tépik, vad tövisek,
Mondd, hogy fészket hol talál?
Szedret hol szed jó ízűt?
Csermelyt hol lel hús vizűt?
Sebzett szárnyú árva madár
Békét hol talál?

Borbála: Hús szellő kél, felkel a Nap.
Fénye olvadt sárgaréz.
Sebzett szárnyú árva madár
Elbűvölten körbenéz.
Hús csermely fut rét ölén,
Óvó indák rejtekén.
Rajtuk fűrtben függ a szeder,
Édes, mint a méz.

Együtt: Tárd szét szárnyad, szép madár!
Nincs annak csepp híja már!
Rakj új fészket és csicsereg:
"Ó, mily szép a nyár!"

A színpadra megérkezik egy Öreg és három budai úr: Beckensloer János, és még kettő.

Öreg: Üdvözlégy Mátyás, mindünk közt első!
Köszönt egy kiszáradt fő.

Mátyás: Adj' Isten bátyám! Meddig tart portád?
Öreg: Pár arasz kéne és elér hozzád.

Mátyás: Hát harminckettő molnárod hol jár?
Öreg: Mára csak négy maradt, ki kását vár.

Mátyás: Meg tudsz-é fejni három bakkecskét?
Öreg: Meg, ha majd láthatom királyom képét.

Mátyás: *(az urakhoz)* Halál fia, ki meg nem érti mindezen beszédet! *(távolabb megy)*

Beckensloer: Segíts nekünk, bátya!

Urak: Mit beszéltek?

Öreg: Hogyha adtok pár forintot, megsegítelek.

Beckensloer: Urak, fizessünk! *(fizetnek)*

Öreg: Királyom portámmal arra kérdezett,
Hogy teszik dolgukat e hályogos szemek.

Urak: Milyen ravasz!

Beckensloer: S a második mi volt?

Urak: Mi bújt a szó alatt?

Öreg: Azt akarta tudni, hány fogam maradt,
S a három bakkecske előttem áll.
Zsebembe' pénzüket, s rajtuk a király!

Mátyás: *(Markallal előlép)* Ti szép urak!
No, mennyit ér a bölcs paraszti elme és a józan agy?

B. és Urak: Felséges úr, kegyelmet adj!

Öreg: Kecskevért nem onthatol, ha jó keresztény vagy.

Mátyás: Megint te nyertél!

B. és Urak: Isten áldja meg!

Mátyás: Végy hát e pénzen néhány ebet!
Budára jöjj majd a vásárra kutyáiddal el.
Pár forintod ott fial meg, egyre – ezrivel.

Nép: Éljen ifjú vezérünk, Mátyás, a bölcs király!
Nincs mitől remegnünk, ha népe közt jár!
Se égen, se földön nincs nála kedvesebb,
Nincs szívélyesebb gazda jó urunknál.
Aggott koráig áldja őt az ég!
Éljen sokáig Hunyadi fia e budai dalia!
Álmos szemünkből dörzsöld ki már a port!
Hozz nekünk igazságot és aranykort!

Közben Mátyás, Borbála, Markal, Kinizsi, Beckensloer és urak Budára indulnak.

A függöny összemegy.

14. Markal és Beckensloer Budán

Markal és Beckensloer a függöny elé lép. A színpad előterében Budavár egyik stilizált folyosója.

Beckensloer: Megállj, bolond! Szólnom kell veled!
Markal: Miért kéne? Te vagy bolond, ha ezt képzeled!
Beckensloer: Neked ugyan jól felvágta nyelvedet!
Markal: Neked meg torkod is elvágják, ha engeded!

Beckensloer: Hogy mersz velem így beszélni, te hálátlan eb!
Markal: Buda száz kutyája közt nincs nálam kedvesebb.
Beckensloer: Bolond vagy, mint gazdád, aki miránk hagyta száz baját!
Markal: Távol, délen harcol a törökkel, védi e szent hazát!

Beckensloer: *(mézesmázosra vált)* Persze, így van, bocsáss meg! Mindent érte teszek.
Arról szólnék, mi lesz majd, ha visszaérkezett!

Mátyás nem királyi sarj! Mindenhol lenézik.
Egy üstökös, mely felragyog, aztán elenyészik.
Nem bocsátják meg neki, hogy kismes fia.
Egy királyi házba kellene mielőbb beházasodnia.

Markal: Tudod jól, hogy több udvarnál megpróbálkozott.
De még a kis Milánóban is kosarat kapott.

Beckensloer: Most Nápolyal tárgyalunk, mert nem adhatjuk fel!
Markal: Értsd meg végre, püspök, ez engem nem érdekel!
Beckensloer: Nápoly urának leánya jó eszű és fiatal.
Markal: Vadkeletre házasodni egy úrhölgy, mondd, mért akar?

Beckensloer: Hidd el, jó vásár Beatrix! Aragón királyi vér!

Markal: Borbálához mérve sajnos hajítófát sem ér!
Beckensloer: (*begurul*) Látom kár beléd a jó szó! Végeztem veled!
Markal: Végezz velem, mert amig élek, bajt hozok csak neked.

Beckensloer: Ki öröklí Mátyás jussát?!

Markal: Az is meglesz.
Beckensloer: De ki???

Markal: Jó Borbála nemsokára fiút szül neki.

Beckensloer rálegyint Markalra, és kimegy, Markal mosolyogva követi.

15. Corvin János keresztelője

A függöny szétmegy. Szilágyi Erzsébet és Mátyás a budai várkápolnában az újszülött fölött. Szilágyi Erzsébet, Mátyás, később Vitéz János, Janus Pannonius és Beckensloer.

Mátyás: Oly sokat aggódtunk, megszületett lám, és itt van!
Szilágyi E.: Látom, látom! Épp jókor jött ez a csöppség, lesz örökösöd is!
Mátyás: Érzem, hogy ő lesz méltó utódom, bölcs és bátor lesz kedves fiam!

Együtt: Laudetur Jesus Christus!

Érkeznek a püspökök.

Püspökök: In aeternum Amen.

Beckensloer: Kérjük e gyermekre az Úr áldását!
Tartsa meg őt épen az ég, s véle a koronát!

Janus: Bízunk, hogy ő veszi át, s öregapja példáját követi, ha felnő,
S lesz híres törökverő.

Vitéz: Csak az erkölcs ad jó példát, aki bölcs úr, tisztán lát!
Bűneidet bánd meg hát! Törvénytelen ez a nász! Vigyázz!

Mátyás: Uraim, mást várt ez a gyermek, nem kiokosítást!
Hisz' ma születék, olyan üde még, nyerjen hát áldást!
Később kaphat elég jámbor leckét!

Szilágyi E.: Kezdjük tüstént! Hulljon szenteltvíz reá és kapja meg a nevét!
Ketten: Ezt kérjük tőletek, főpásztoroktól. Örvendjen mindenki Budán!
Vegyen áldást hármotoktól. És János legyen a nagyatyja után!

Elkezdődik a keresztelési szertartás.

Vitéz: Ego et linio oleo salutis in Christo Jesu,
Domino nostro, ut habeas vitam aeternam.

Többiek: Amen.

Vitéz: Janus Corvinus! Ego te baptizo
In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.

Együtt: Amen.

16. Mátyás kutyát vesz

*Mátyás előrejön. A függöny becsukódik mögötte. Az Öreg lép be.
Mátyás, Öreg.*

Öreg: Megjöttem, jó uram, hívtál, hogy jöjjenek el.
Hallom, az udvar nagy győzelmet ünnepel.

Mátyás: Kenyérmezőn a vad török had elszaladt.
Kinizsinek köszönhető...

Öreg: A mi falunk szülötte ő.
Hoztam pár kutyát, őrizni váradat.

Mátyás: Köszönöm, bátyám, hogy gondolsz rám néhanap.

Öreg: Vigyáznak rád, ha kell; hűséges szolgálhad.
Mátyás: Áldjon meg az Isten! Fogd busás jutalmadat!

*Mátyás erszényt ad az Öregnek, majd búcsút intenek egymásnak. Az Öreg kimegy.
A függöny szétnyílik.*

17. Egyszer volt Budán kutyavásár

*Mátyás budai udvara. Budavár legdíszesebb nagyterme.
Markal, Szilágyi Erzsébet, püspökök, urak, Mátyás, később Bíró.*

Markal: Tótágast áll nálunk minden; új trend van Budán.
Míg nem látnám, nem hinném el, néznék csak bután.
Mióta itthon a győztes hadsereg, dörgölőzik minden eb!
Kenyérmezőt, a nagy győzelmet ünneplik ma meg.
Folyik a bor a szökőkutakból, s dőzsöl a falka eb.
Mióta egyfolytában áll a bál, ingyen él, ki itt zabál!

Urak: Símogasd a hű kutyát, ha hízeleg!
Pajzsodon majd a bőre díszeleg.
Csillogóra nyalja ősi címered.
Nem harap meg, ha néha megvered.
Oly vitéz, oly csibész az ugri-bugri kutyád!
Vess koncot neki, s nem ugat rád!

Markal: Elhullajtott szőrben, bűzben fuldoklik a nép.
Minden rejtett zugban újabb ebtrágyába lép.
A várban élni ma már kész elmebaj, akkorára nőtt a zaj!

Belép a Bíró egy farka kutyával.

Mátyás: Mert hozád elém e farka korcs ebet?
Bíró: Azt beszélnek, hogy te mindet átveszed.
Mátyás: Istenuccse megveszett a vén szamárr!
Bíró: Add ki nekem mind a bért, mi érte jár.

Mátyás: Hordd el a potrohod, te kapzsi lelki kufár!
Egyszer volt Budán kutyavásár!

A katonák kivezetik a Bírót.

Urak: Mátyás az urunk! Bölcs, derék király!
Oly jó ma megpihenni lábainál!
Örökre Mátyás az urunk! Győztes hadvezér!
Megfutott a bösz török, ki vissza se tér!

Vitéz-Janus: Rossz vége lesz! Nem velünk evez! Rátarti lett és önfelű!
Beckensloer: Bármit ha mond, egy kicsit se bolond. Nincs semmi gond, míg népszerű.
Janus: Hová vezet csillagunk?
Beck-Janus: Holnap mindent megtudunk!

Markal: Jól tudjuk, hogy Podjebrád György kelyhes hitre tért.
Mégis van, mit Mátyásunkban még papánk sem ért.
Miért a morva hazát kell dúlnia,
ha nagy törökverőnk fia?

Urak: Mátyás az urunk! Bölcs, derék király!
Szolgálja háza népe lábainál!
Örökre Mátyás az urunk! Ő a mesterünk!
Nincs más, ki több kalácsot adna nekünk!

Markal-Sz.E: Bármerre nézünk, kutyákat lát a szem.
Sok léha ingyenélő lóg nálunk szívesen.
Pitizve csóválja farkát megannyi korcs, szégyentelen!

I. és II. úr: *(közben)* Míg van miért, hízelkedünk,
Csurrán-cseppen, megtelik zsebünk.
A húsos fazékba' mit lelhetünk?
Szolgálunk, míg nem vagy ellenünk.
De munkát, gazdánk, ne adj sosem, csak
Ételt keríts nekünk!

Udvar: TÁNC *(közben kórus: Waú, waú...)*
Mind hű szolgálak vagyunk!

Nemesek: Mátyás király udvara a vén Európa oázisa.
Aranyunk fénylik, s hadseregünk
Oly erős, hogy bárki ellen győzhetünk!

Mátyás: Holnap újra ütközetbe indulunk!

Rút, eretnek cseh bagázsra támadunk!
Holmi talmi sanda bók ma mit sem ér!
Kinizsi Pál a jobb kezem, a hős vezér!
Míg vágjuk a rendet, addig itt bezár a bazár!
Egyszer volt Budán, egyszer volt Budán,
Egyszer volt Budán kutyavásár!

Nemesek: Waú!

Első felvonás vége.

II. felvonás 18. Intermezzo

19. Lázadás az Országtanácsban

Mátyás udvara. Beckensloer, Vitéz, Janus és a nemesek.

Vitéz János: Szörnyü rossz hírt kaptunk emberek!
A cseh hadjárat elveszett!
Azt beszélik, álrühában egyik morva várba átszökött Mátyás.

Janus: De rajtavesztett, láncra verték, ott ül most a rács mögött.

Beckensloer: Ez árulás!

Janus: Szégyen és gyalázat, nem vitás!

Vitéz János: Megingott a trón! Fogságban a vert király.

Nemesek: Jaj nekünk, most ránk mi vár?

Janus: Hogyha váltságdíj kell, álljuk-e?

Nemesek: Zálogban van mindene!

Beckensloer: Ezt már neki sem tűrjük el!

Nemesek: Szigorú feddést érdemel!

Janus: Határainkon áll a bős török, s Mátyás,
Mint egy nemtörődöm, éretlen kölyök
A morva trónra hajt,
idézi ránk a bajt!

Beckensloer: Lépünk hát, sajnos jól beszélsz!

Nemesek: Meg kell álljon a józan ész!

Vitéz: Anarchiát szít, ha nincs király!

Nemesek: Legjobb, ha végképp félreáll!

Beckensloer: Véle már türelemmel mért legyünk?

Nemesek: Arról szavazzunk, mit tegyünk!

Janus: Urak, a bölcs tanács ma döntse el,
Ki lép helyébe a trónusán!

Beckensloer: Ki hadi adót sem vet ki ránk!

Nemesek: A trón igazi férfit kíván!

Vitéz: A lengyel ifju Kázmér jó jelölt lesz,
Nagyapja volt már magyar király.
Családja ősi, a múltja tiszta,
és Krisztus útján jár.

Beckensloer: A lengyel ifjú Kázmér kell nekünk!
Nemesek: Hozzá mind hűek leszünk!
Beckensloer: Hogyha harcolnunk kell, mit teszünk?
Nemesek: Neki ajánljuk fegyverünk!

Janus: Ha így akarja hát a bölcs tanács,
Követ vigyen hírt túl a Visztulán!
Ki keljen útra?

Beckensloer: *(jelentkezik)*
Én magam, de futva!
Nemesek: Menj, még jókor lesz talán!

Janus, Vitéz: Isten vigyázza léptedet,
Amíg hazádhoz hű a lelked!
Sújtson rád átok, ha elfelejted!

20. Útközben a táborban

Mátyás haditábora. A színpadon egyelőre a bilincsbe vert Első katona van, mellette az őnök várják a haditörvényszék érkezését.

Mátyás, Kinizsi, Első Katona, Második Katona, később Őnök, Beckensloer.

Első katona: Égi seregek a mennyekben fent, mentsetek meg engem!
Látod, Uram, aki láthatsz mindent; semmit nem vétettem!
Legyőztük a bitang morvát, volt nagy dínom-dánom!
Nyakaltuk a bort és vitézi kardját elhagyta pajtásom.

Belép Mátyás és Kinizsi. Őnök hozzák a Második Katonát.

Kinizsi: Rút árulók, kik megszóktetek!
Mi legyen hát a méltó büntetésetek?

Mátyás: *(a Második Katonához)* Vágd le kardoddal hű barátod fejét!

Második kat: Váljon a kardom faággá, vagy szakadjon rám az ég!

Kardot ránt, de a hüvelyben egy faág van. A tábor felhördül.

Mátyás: Ügyes a trükk, ám mégsem hiszek neked!
Az ivóban, este, egy icce bort e kard árából kértetek!

Két Katona: Te voltál hát, urunk, Mátyás, akivel együtt mulattunk!
Kegyelmeddel adj rá esélyt, hogy megváltsuk fakardunk!

Mátyás a Katonákra mutat.

Mátyás: Íme azok, akik megmentettek a morvák karjából.
Talpig becsületes mindkét ember, s vitézi szívvel harcol.
Szabad legyen mindkét vitéz, bátor, bohém hősök!
(Katonákhoz)
De a fejetekkel játszotok, ha borért, nőért újra kiszóktok!

Őnök hozzák az álsruhába bújt Beckensloert.

Ór: Fogtunk egy kémet!
Beckensloer: Ha nem eresztesz azonnal el, megfizetsz!
Mátyás: *(nevetve)* Ismerem őt!
Beckensloer: *(meglátva Mátyást)* Szenvedek érted, te pedig csúnyán kinevetsz!

Mátyás: Hát mi a baj?

Beckensloer: Vitéz János érsek Janusszal együtt összeesküvést szőtt ellened!
Azért siettem, hogy elmondjam nyomban tenedek!

Mátyás: Ugye csak tréfálsz! Mért tették ezt?
Beckensloer: Nem tudom, de megtették, ez kétségtelen!

Mátyás: Ezt látnom kell, de felkoncollak, hogyha hazudtál!
Indulunk Budára! Jöjj te is velem!

A tábor sietve útnak indul.

21. Taljánok érkezése

*Mátyás udvara. Beatrix és kísérete özönli el Budát.
Beatrix, kíséret, Markal, hüledező magyar nemesek, később Mátyás.*

Taljánok: Buongiorno ciao!
Piacere, ragazzo!
Oh, questo bello!
Meraviglioso palazzo!
Salute loro!
Tutti sono molto simpatici!
Parla italiano?
Qui sono questi signori?

Markal: A talján sztárok ím, bezúdulának!
Szittyá-barbár főuraink csak szájtátva állnak.
Az ősi, avult, vad trend helyett
Magas kultúra kér helyet...
Áll a bál és mind kajabál.
De csitt, mert jön már a király!

Mátyás érkezik.

Mátyás: Salvete rosa Neapolis, et domini!
(Beatrixhoz) Fárasztó út áll ön mögött,
De leljen otthont e falak között!
Kis türelmét kérem még, ha meg nem bánom,
Úrrá kell lennem egy lázadáson!

Beatrix: Va bene felség, hallottam a hírt.
Tegye csak dolgát, hűen várom, amíg rám is sort kerít!
Úzze el őket, a rút felkelőket!
Bánjon el a zendülőkkal, lakoljon meg mind!

Még egy szóra, felség, bár ez csak pletyka, jóllehet...
Él egy nő az udvarában, és vele él egy kisgyerek.
Orcátlanul híreszteli azt, hogy önnel hempereg!
A lázadókkal egy követ fúj, küldje el őt! Ígérje meg!

Mátyás meghajol és távozik.

Taljánok: Sok a kincs itt bent!
Felezünk mindent!
Feleszünk mindent!

Nők: Édes a nápolyi, drága a nápolyi nő!

Férfiak: Nyalakodj rajta, de vigyázz, mert a fejedre nő!

Bonf., Gal.: A király tud latinul.
De a köznép mától mind olaszt tanul!
Trónol a király, de széken a balján
Székel a talján

Bonfini: *(Galeottora mutat)* Galeotto Marzio,

Galeotto: *(Bonfinire mutat)* És Bonfini úr!

Függöny.

22. Száműzetések

A színpad előterében a budai vár kisebb szobája.

Janus, Vitéz János, katonáktól közrefogva. Borbála és Markal kicsit távolabb áll.

Mátyás: Két bölcs tanítóm, mit tettetek?
Hogy vitt rá a lelketek?
Az ember szabad, vallhat bármely nézetet,
S higgadt vitában mondhat érveket.
Mindebből a király is tanul,
De senki sem pörölhet méltatlanul!
Fontos volt bölcs véleményetek,
De aljas tettetekre mentség nem lehet!
Egy a király, kit felkentetek,
Kiszabom hát az ítéletet!
Életeteknek megkegyelmezek,
Janus, téged száműzetésbe küldelek!
Az érsek úr sorsa: háziórizet!
Bár maradhatnátok, de azt most nem lehet!

Mátyás int, a két püspököt elvezetik az örök.

Mátyás: Drága Borbála, el kell most válnunk,
Az ország vár engem oltár elé.
Fájdalmas ez, de nincs mit csinálnunk,
Az én életem már népemé.

Költözz apádhoz, itt most veszélyes.
Meglátod, így lesz jobb neked!
S hogy emlékezz ránk és tűnt éveinkre;
Vidd el, mi szívednek legkedvesebb!

Mátyás távozik. A helyszínen marad Borbála és Markal.

Markal: A király nem ember, a király az ország!
Nem lát és nem hall úgy, mint az egyén!
Felgyúl a házad, lelked is lázad,
De nincs magyarázat e földtekén.

Borbála: Segíts, Markal, a szívem szakad!
Markal: Hopp, eszembe ötlött egy jó gondolat!
Szívednek ki a legkedvesebb?

Borbála: Mátyás az!
Markal: Hát fogjuk szaván, őt is elviheted!
Elaltatjuk álomporral, s holnap reggel nálad ébred!
Állunk páran melletted, kik segítünk a bajban néked.

Borbála és Markal távozik.

23. A nagy ábránd

A másik oldalról megérkezik Beatrix, Beckensloer és Bakócz.

Beckensloer: Úrnőm, Bakócz Tamás püspök, ím tiszteleg.
Ő az új kancellár a vén csont Vitéz helyett.

Bakócz: Hódolatom, felség! Királynék gyöngyszeme!
Lám, még egy főpapot is megigéz az ön szeme.

Beatrix: Gratia, püspök úr!
Még pár nap, és e szavak valódi királyné szájából hangzanak.
Ám még egy kérdés motoszkál bennem...
Lehet-e, hogy egyszer királynővé kell lennem?

Bakócz: Nem hinném úrnőm. Nálunk ez nem szokás.
Törvényes utódot vár most a királyi ház.

Beatrix: Persze, persze, persze így van jól, e blőd locsogást nézzék el!
Mátyás oly délceg, kit mindenki nagyra értékeli!

Beckensloer: Mátyásunk nem öreg. Gigászi tehetség.
A Német-Római trónon tán császár is lehet még.

Bea, Bakócz: Briliáns idea! Császárt kreálunk Mátyásból!
Beatrix: Császári trón, Istenem!
Bakócz: Így lesz nagyhatalom az országból!

Együtt: Tegyük be hát együtt a bogarat a fülébe!
De úgy, hogy azt higgye, neki jutott eszébe!

Beckensloer: Pár nyugati hódítás...
Bakócz: És pápai támogatás!
Beckensloer: Mire meghal Szép Frigyes
Bak., Beck.: Fő favorit lesz Mátyás!

Együtt: Tegyük be hát együtt a bogarat a fülébe!
De úgy, hogy azt higgye, neki jutott eszébe!

Tegyük be hát együtt a bogarat a fülébe!
De úgy, hogy azt higgye, neki jutott eszébe!

Függöny, távoznak.

24. Borbála és Mátyás búcsúja

Borbála szobája a színpad középső terében. Leghátul még átépítés zajlik. Éjszaka van. Markal irányításával hozzák a szolgák az alvó Mátyást az ágyban a függöny elé. Miután óvatosan letették, Markal búcsút int Borbálának és távoznak.

Napfelkelte. Borbála széket húz Mátyás ágya mellé, onnan nézi a lassan ébredező királyt.

Mátyás: Hogy kerülök ide? Mi történt? Hol vagyok?

Borbála: Csak énvelem.
Te vagy nekem a legdrágább, így idehozattalak, kedvesem.

Sebzett szárnyú bús madárnak könny áztatja rejtekét.
Szívét, lelkét rágja bánat, fészket villám tépte szét.
Zúg az erdő, zord az ég; elvesztette gyermekét.
Hűtlen párja másra vágyik, várja messzeség...

Mátyás közben felkel, és felveszi az ágy végében lévő ruháit.

Mátyás: Sebzett szárnyú, bús madárka fiókánkért ne sírj hát!
Édesanyám udvarába' féltőn óvják, tanítják.
Búcsúzzunk el, szép madár! Rám az ország sorsa vár!
Indulnom kell, árva madár, messze tűnt a nyár.

Együtt: Szélvész ellen lomb se véd. Fájó emlék vonz feléd.
Egy utolsó istenáldást küldjön rád az ég!

Búcsút intenek, Mátyás elindul. Sötét.

25. A királyi esküvő

A függöny szétmegy. Mátyás és Beatrix esküvőjére gyülekezik a nép a templomban. Galeotto, Bonfini, Markal, Beckensloer, később Bakócz, Mátyás, Beatrix.

Galeotto: Bongiorno, Bonfini úr! A könyvtárból jön?

Bonfini: Szép gyűjtemény!
Perfetto műveltség, mit az Ister partján megleltem én!

Galeotto: Furcsa, de így van. Ci sono tutti. Szép ez a templom, bellissimo!

Bonfini: Kezdődik rögvest, in pochi minuti, bár ez a gyors frigy csak Beatrixnek jó.

Galeotto: Cominciaranno, s nincs visszaút.
Matthias re sajnós csapdába fut!

Ketten: A menyasszonynak híja van:
nem lány már és magtalan!

Galeotto: Mennyit kezelték tudós kirurgusok,
segíteni rajta senki sem tudott!

Odébb sétálnak. A közelben álló Markal a püspöki díszben ott lévő Beckensloerhez fordul.

Markal: Mi lelt püspök? Miért reszketsz? Mit gagyogott e két talján?

Beckensloer: Mit tudom én! Csak hideg van itt. De mennem kell, már várnak rám! *(elsiet)*

Markal: Menj csak, püspök, itt a bolond, ki minden szót jól eszébe vés!
Megfejti majd, mert legbelül érzi, miről is szólt e beszélgetés!

Mátyás és Beatrix bevonul, követi őket Bakócz és kísérete. Beckensloer is csatlakozik hozzájuk.

Bakócz: Actiones nostras, quæsumus, Dómine,
Aspirando præveni et adjuvando proséquere:
Ut cuncta nostra oratio et operatio a te semper incípiat,
Et per te coepta finiatur. Per Christum Dóminum nostrum.

Mindenki: Amen.

Bakócz: Hunyadi Mátyás, Magyarország felkent királya; nyilatkozz hát!

Mátyás: Én, téged Beatrix feleségül veszek.

Bakócz: Beatrix, most téged szólít Isten és az Anyaszentegyház!

Beatrix: Matthias, feleségül megyek hozzád!

Erre az ég, s a jelenlévők örökös tanúk lesznek!

Mindenki: Amen.

Beatrix és Mátyás felhúzzák a gyűrűket, ezt követően Bakócz királynévá üti Beatrixet a szent koronával .

Kar: Kyrie eleison. Kyrie eleison. Kyrie eleison.
Christe eleison. Christe eleison. Christe eleison.
Kyrie eleison. Kyrie eleison. Kyrie eleison.

Markal: Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy, szenteltessék meg a te neved.
Jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod.
Amint a mennyben, úgy a földön is.
Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma, és bocsásd meg vétkeinket,
Miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek.
S ne vígy minket a kísértésbe, de szabadíts meg a gonosztól! Amen.

Kar: *(közben)* Pater noster, qui es in caelis, sanctificetur nomen tuum.
Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua,
Sicut in caelo et in terra.
Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, et dimitte nobis debita nostra.
Sicut etnos dimittimus debitoribus nostris, et ne nos inducas intentionem,
Sed libera nos a malo.

Mindenki: Amen.

26. A Fekete sereg táborában

A függöny a templomi oltár előtt összemegy, előtte a szín haditáborrá alakul.

Kinizsi, Markal, Katonák.

Kinizsi: Bajtársaim! Készen áll a hős sereg!
A fegyvereinket az ég áldja meg!
Éles a kard és csillog a vért!
Méltán óhajt minden vitéz harci babért!
Éljen a hon! Éljen a király!
Pusztuljon, ki ellenünk van és utunkba áll!
Elközelg a nap, s újra útnak indulunk,

Bécs városáig meg sem áll hadunk!

Markal: Rossz irányba mentek, a terv oktalan.
Az ebhitű szultán nem arra van!

Kinizsi: Bolond likból bolond szél fúj! Mi szükség van itt rád?
Tán unatkozol?
Jobb lesz, ha hallgatsz, s elhordod irhád!
Ha nem vagy óvatos, könnyen orra bukhatol!

Markal: Mennyi drága fegyver, mi itt tündököl!
Csak bámul a bolond, ki elvből nem öl!
Amúgy most Visegrádon ott időz a talján bagázs.
Széles úri kedvüket szolgálja más!
Eddig egy volt, hirtelen lett száz bolond.
Mindennap van ingyencirkusz, megtelt a porond.

(hízelegve) Jó, hogy itt van Budán a hős Fekete sereg!
S Kinizsi úr a haditanácsot magyarul tartja meg!

Kinizsi: Jól beszélsz, bolond, látom nem tök a fejed!
Jól figyelj, és ti is vitézek, mind figyeljete!
Bécsnek elindul a rettegett sereg,
Szép Frigyes elbújt! Kocsonyaként remeg!
Megnyílt az út! Pápánk minket támogat.
A császári trónért megy harcba a had.
Krisztus urunk most a tét, érte vívunk száz csatát,
S kibontjuk a szent szövetség dicső zászlaját!
A keresztények egyesülnek Mátyás alatt!
Így talán a szultán sem lesz túl nagy falat!

Katonák: Vivát!

Kinizsi: Ha jól harcolunk, akkor megsegít az ég!
S Mátyás Luxemburgi Zsigmond nyomdokába lép!

Markal: Hát ez a grandiózus, új látomás!
Népünkre vár most új megpróbáltatás.
Lobog a harci vágy, kizárt a józan elv!
Kivéreztet minket e lázas terv.

Katonák: *(közben)* Vivát, vivát! Vivát, vivát!
Rongyos életünket áldozzuk érted, szent hazánk!
Vivát, vivát! Vivát, vivát!
Fel, fel, vitézek, fegyverbe hát! Vivát!

Kinizsi: Mátyás király hű katonái, célunk oly dicsó!
Kezünkben az ország sorsa, mi vagyunk a jövő!

Katonák: Vivát, vivát! Vivát, vivát!
Vivát! Vivát! Vivát! Vivát, vivát, vivát!

Elmenetelnek.

27. Szilágyi Erzsébet testamentuma

*A függöny szétmegy. Szilágyi Erzsébet hálószozája.
Szilágyi Erzsébet, Corvin János.*

Szilágyi E.: Érzem, nemsokára elszólít az Úr.
Időm lassan végleg lejár visszavonhatatlanul.
Elmúltak az évek, itt maradtam egymagam.
Jer közelebb, gyermekem, halljad hát szavam!

Úgy szeret az Isten, megpróbált nagyon.
László fiam rút halálát hordom gyenge vállamon.
Végig kellett nézmem, amint bakó ölte meg.
Néma volt az ég, s a hon; túrték könnyemet.

Másik fiam: Hunyadi Mátyás, Isten kegyelméből király.
Most seregével messze földön, német honban harcolni jár.
Kísérje terveit áldás és szerencse,
Hogy Európa egységét a török ellen megteremtse!

Életem fénye mégsem jó atyád.
Dicső uram, Hunyadi János öröksége vár terád!
Diadalmas győztes Nándorfehérváron;
Ezért szól a déli harang szerte a világon.

Esküdj meg, hogy szelleméhez mindörökre hű leszel!
Hogyha felnőtt bajnokká válsz, mindent, mint ő, úgy teszel!
Itt az írás; halálom után tied minden birtokom.
Trónörökössé nem tehetlek, ám amim van, rád hagyom!

Corvin J.: Esküszöm az égre; méltóvá leszek nagyapám nevére!
Kérlek, kedves öreganyám, fentről a mennyből vigyázz reám!
El ne botoljak, meg ne hajoljak soha, semmiképp se!

Szilágyi E.: Jöjj közelebb én kis árvám, búcsúzzunk el, add kezed!
Ne sírj hát, egy férfi soha nem ejt könnyeket!

Corvin János kimegy, pap érkezik, Szilágyi Erzsébet felveszi az utolsó kenetet.

28. A végzetes hír

Mátyás visegrádi udvara. Beatrix, Bakócz Tamás. Beckensloer belép.

Beatrix: Jó, hogy jön, püspök úr! Mondja már a híreket!
Ugye királlyá választották Mátyást a németek?

Beckensloer: Sajnálom, asszonyom! Csupa rossz hír érkezett.
Miksa herceg kellett nekik Mátyásunk helyett.

Beatrix: Milyen öntelt hólyag Szép Frigyes! A fiát tuszkolta Mátyás elé!
Úrinő vagyok, de azt kívánom, a görcs álljon belé!

- Bakócz: Nem is értem, hogy lehet, hiszen bevette Bécset már a had!
Így hogy egyesülhet a szultán ellen Európa Mátyás alatt?
- Beckensloer: Ugye azt mindhárman belátjuk, hogy Mátyás császár aligha lehet.
Készítsünk hát újabb tervet, felmérve e fájó helyzetet!
Ki a tűz közelében van, soha nem didereg, nem éhezik.
Látja a bajt, ha közeleg; időben elfut, időben érkezik!
A török veszély nem realitás, a Hunyadiak eddig is elbírtak vele.
Mátyás családja törökverőkkel lesz majd eztán is tele.
- Bakócz: Ez a jóslat tetszik; úgy legyen! Várjuk a trónörököst már nagyon!
Ugye, nem várat majd sokáig minket, felséges asszonyom?
- Beatrix: Ami rajtam múlik, megteszem, de Borbála még utamban áll!
Ha nem vigyázunk, a szent korona egy sánta fattyúra száll!
Távoli démon, rontó erő! Veszélyes ez a botor lány!
Az ön helyében utánajárnék, hátha boszorkány!
Követelem, hogy derüljön ki, mért nem fogantam még!
Árulja el a kínpadon, hogy megvert szemmel rég!
- Bakócz: Felséges asszony, utánajárok!
Összeszedem a per anyagát!
- Beatrix: Csak óvatosan, mert kényes az ügy!
Arrivederci! Rajta hát!

Bakócz távozik.

- Beatrix: Beckensloer, mi hát a terv? Négyszemközt vagyunk.
Elő a titkos kártyákkal! Van-e új ütőlapunk?
Teszek róla, eltűnik majd Borbála, s a fattyú gyerek,
Ha királynőként uralkodom majd, amint időm elérkezett!
- Beckensloer: Mátyás fárad, öregszik, csupán Ausztria hercege.
A császári trónt jól eltolta. Nem tudom, hogy ezzel henceg-e?
Címekkel a padlás tele, kitörölheti kím azt is vele.
Jól megtermett ormányánál fogva vezetni kellene!
- Beatrix: Kapitális, sőt brutális, orrbitalis orr!
Kiszagolt és rabul ejtett valamikorr!
Orrvosság eddig nem volt ellene.
Gyorrsabb volt egy orrhosszal: nem bírtunk vele!
- Együtt: Íme az orrszág, mit egy orr vezet!
Nagy Sándor óta legnagyobb, mi létezett!
Íme az orrszág, amit egy orrmány kormányoz!
Orriási forrja volt, de mit szóljunk e botrányhoz?
Kapitális, sőt brutális, orrbitalis orr!
Megorrol rád, torrkon ragad, mindent megszagol!
Orrmótlanabb, orrcátlanabb mindannyiunknál!
- Beatrix: Ekkora orrhoz orrgyilkos dukál!
Beatrix távozik.

29. Markal halála

Beckensloer is elindul kifelé, Markal feldúltan szembe jön.

Markal: Megállj, te kígyó! Ne menj tovább!
Értek mindent, s jaj neked!
Megfejtettem a talján beszédet!
Többé hazudni nem lehet!

Te elhallgattad galádul, mit fecsegett a két olasz!
Nem volt könnyü, de mindent értek,
S nincs több kétség: szavuk igaz!

Nem maradhat titokban, ha a királyné magtalan!
A Habsburgoké lesz a trón, ha trónörököst nem fogan!
Nagy gazember vagy, de ezt még te sem akarhatod!

Beckensloer: Vigyázz a szádra, mert megöllek, ha tovább folytatod!

Markal: Mátyásnak már van fia, csak ismertessük el!

Beckensloer: De házasember, s válásához pápai bulla kell!

Markal: Ha rászedik a vőlegényt és meddő nőt vesz el,
Érvénytelen a házasság! Ide ez a passzus megfelel.
Vegye feleségül gyermeke anyját; Mátyás örököse János legyen!
Nyergelek, indulok Bécsbe, de tüstént, s véged van, ha nem jössz velem!

Beckensloer: *(megragadja Markalt)* Véged neked lesz! Túl sokat tudsz, de többé nem beszélsz!
Mindkettőnknek az lesz a jobb, ha a másvilágra mész!

Ledöfi.

Menekülnöm kell, bolond. Holtodban is üldözöl.
Mátyás Bécsben, s itt Beatrix örült tervekkel gyötör.
Összeszedek pár klérusi kincset, Augsburgig meg sem állok.
Miksa lesz a nagy túlélő; vele kooperálok.

Elsiet.

30. Boszorkányper

*A papok bevonulnak, örök kísérik be Borbálát, végül Bakócz és Beatrix érkezik.
Bakócz, Beatrix, Borbála, Papok.*

Papok: Omnipotens Deus, Illumina mens nostra,
Conduca nos ad veritatem, et libera nos a malo. Amen.

Bakócz: Felséges asszonyom!
Itt áll e nő, ki megbabonázta, megrontotta,
aljas bűnre csábította
a felkent királyt,
hogy e szennyes násznak gyümölcsként
világra hozza trónkövetelő fattyú fajzatát!

Beatrix: Amint az útját végre kiadták, királyablásra adta fejét!
Kisírta, hogy az alvó Mátyást ágyastól hozzá vigyék!
De mindez semmi, a legnagyobb bűn, mit elkövethetett ellenem:
Aljas módon megvert szemmel, hogy ne lehessen gyermekem!

Bakócz: Valld meg a bűnt, hogy mentsd magad!
Nem menekül meg a vétkes, ha tagad!
Őszinte bűnbánattal könnyebbítsd meg sorsodat!

Borbála: Mátyás fényes üstökös,
Bár csóvája éget,
Szívem övé lett,
Ám a szám ma már nem pörös.

Beatrix: Bármit szólsz, téged éget!
Nincs kegyelem, máglyára mész!

Bakócz: Mért ítélnének máglyahalálra?
Csak megbomlott benne az ész!

Borbála: Mért nincs itt Mátyás? Mért nem ítél el ő?
A király a legfőbb bírá e honban, nem ez a nápolyi nő!

Beatrix: Bakócz, ügyes légy! Küldd a máglyahalálba!

Bakócz: A király nélkül nem tehetem,
De egy kolostorban legyen, bezárva,
Ott vezekeljen, távoli helyen!
Imájával engesztelje az Urísten a bűneiért!
Megmentünk egy bárányt így, ki Krisztus aklába visszatért!

Beatrix felháborodottan kirohan.

Bak., Papok: Deo gratias! Deo gratias! Deo gratias!
Deo gratias! Deo gratias! Amen.

31. Mátyás halála

Mátyás bécsi dolgozószobája. Mátyás, később szolgálo. Mátyás, később belép egy szolgáló.

Mátyás: Átkozott legyen hát Bécsnek büszke vára!
Nyögé bús hadam, ám be nem fogad!
Mindegy neki mi vár a vén Európára,
S nem baj, hogy hazám lesz az áldozat!

Tudnám, hogy császárként mit kellene tennem:
Egyesült sereggel a pogányra mennem.
Újvilág épülne hollós pajzsom alatt,
Félek, hogy ez csupán hiú ábránd marad.

Elmaradt mellőlem minden barát lassan.
Két bölcs tanítóm sem él ma már.
Markalt is megölték, egyedül maradtam,
Mégfáradt lelkem nyugalomra vár.

Hiába volt pompás királyi nászom,
Átok ül mégis a bús Hunyadi-házon!
Csak kedves Borbálám szült fiút énnekem.
Mit tehetnék azért, hogy ő király legyen?

Szolgáló: *(belép)* Uram! A felséges asszony megérkezett fényes kíséretével.
Ma önnel ebédel, készül már az étel, addig is küldött egy tál friss fűgét! *(kísiet)*

Mátyás eszik a fűgéből, majd imazsámolyára térdel.

Mátyás: Mennybéli Úr! Elmúlt sok év, rövid a lét!
Sok minden van még, mit félbehagynék,
Ha túl korán eljő értem a vég.
Ma még hozzád kiáltok nagy Ég!
Boldog Patrónánk! Karold fel hazánk ügyét!

Eltelt az élet, a test összetört. *(Mátyás küzd egyre fokozódó rosszullétével.)*
Ó, mennyi emlék, a hála betölt.
Mennybéli bírám, Te látod szívem!
De nincs több erőm, nincs több időm, eljött az óra!
Fogadj be Istenem!

Mátyás csendes haláltusa után meghal.

32. Requiem Mátyásért

*Egy székesegyházban Bakócz Tamás püspök gyászmisét celebrál Mátyásért. Körbeveszik a gyászoló nemesek, országnagyok és a nép. Beatrix nincs jelen.
Bakócz, Kar, később Markal.*

Kar: Lux aeterna luceat ei Domine.
Cum sanctis tuis in aeternam.
Ei in aeternam, quia pius es.

Bakócz: Szomorú gyásznap! Szólni sem tudunk.
Oly hirtelen halt meg felkent, jó urunk.

Kar: Dona ei Domine
Dona ei requiem aeternam.

Bakócz : Odavan Hunyadi Mátyás,
Kihunyt a csillag Buda felett.
Helyére akad-e majd más,
Aki e szép haza ura lehet?
Mikor ront ránk a félhold,
Ki eddig gyöngye volt?
Ameddig fönn e csillag trónolt,
Vakított, fénye messze hatolt.
Egekig száll panaszunk,
Virradatot hoz-e bús hajnalunk?
(Boldogasszony) anyánk, te légy velünk!
Ó, Boldogasszony, könyörögi érettünk!

Kar: *(közben)*
Et lux perpetua, et lux perpetua,
Et lux perpetua, luceat ei.

Et lux perpetua, et lux perpetua,
Et lux perpetua, luceat ei.

Et lux perpetua, et lux perpetua,
Et lux perpetua, luceat ei.

Nemesek: *(közben)*
Boldogasszony
Könyörögj érettünk!
Boldogasszony
Könyörögj érettünk!
Könyörögj érettünk!

Markal jelenik meg irreális fényben. A színpad rajta kívül lassan elsötétül.

Markal: Királyunk meghalt és árva a nép.
Mohácsnál szép hazánk tüskébe lép.
Budára is benyomul csellel a szultán,
És a korona Habsburgra száll.

A császár Bécsből rak ránk rabigát,
Leverve Rákóczi, s Kossuth hadát.
De örökre őrzi e föld a hősök vérét,
S él az igazak emléke még.

Itt vagyunk most is fél évezred után.
Mégfogyva bár, de áll a hon,
S él még nemzet e hazán!